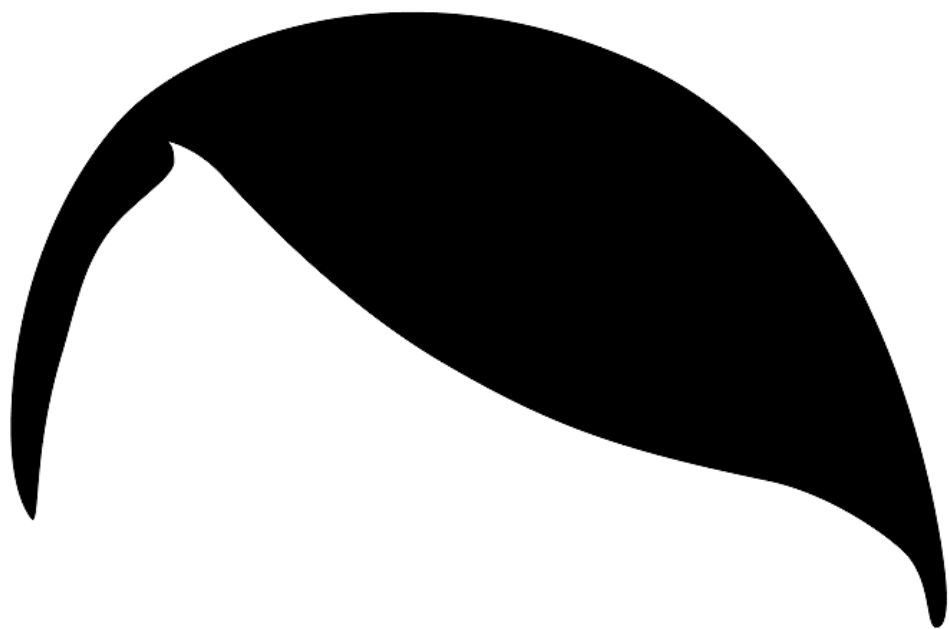

TIMUR VERMES

**JIS IR
VĚL ČIA**

ROMANAS

Alma littera

Pabudęs Vokietijoje

Labiausiai mane, matyt, nustebino tauta. Aš iš tiesų padariau visa, kas žmogui įmanoma, kad šioje priešo išniekintoje žemėje sunaikinčiau bet kokias tolesnio egzistavimo sąlygas. Įsakiau sugriauti tiltus, elektrines, kelius, geležinkelio stotis. Ir dabar jau iš spaudos žinau, kad kovo mėnesį šiuo reikalu padariau aiškų aiškiausią pareiškimą. Turėjo būti sunaikintos visos aprūpinimo įmonės, vandentiekis, telefono tinklai, gamybos įmonės, fabrikai, dirbtuvės, valstiečių ūkiai, visos vertybės, viskas, ir taip sakydamas turėjau galvoje viską! Tokiais atvejais reikia viską nuodugniai pasverti, kai duodi tokį įsakymą, neturi likti jokių abejonių, juk žinia, kad paprastas kareivis, savo fronto ruože, savaime suprantama, nežinantis visų strateginių ir taktinių sąsajų, paskui gali ateiti ir paklausti:

– Hm, neįau man tikrai reikia padegti, tarkim, štai šį kioską? Ar jis negali pereiti į priešo rankas? Neįau bus taip įau blogai, jei tas kioskas atiteks priešui?

Aišku, kad blogai! Juk priešas irgi skaito laikraščius! Jis įais prekiauja ir tą kioską panaudos prieš mus – visa, ką įame ras! Reikia sunaikinti, pabrėžiu dar kartą, visas vertybes, ne tik namus, bet ir duris. Ir durų rankenas. Kartu ir jų varžtus, ir ne vien didžiuosius. Varžtus reikia išsukti ir

be gailėsčio sulankstyti. O duris sumalti, paversti pjuvenomis. Tada padėgti. Antraip priešas beatodairiškai jomis naudosis, vaikščios pro jas kada panorėjęs. O kai rankena bus sugadinta, varžtai sulankstyti, ir iš durų likusi tik pelenų krūva, tada maloniai prašom, pone Čerčili, linkiu sėkmės! Tokie reikalavimai, savaime aišku, yra brutalus karo padarinys, visuomet tai supratau, todėl mano įsakymai negalėjo būti kitokie, nors juos ir lėmė skirtingos priežastys.

Bent jau iš pradžių.

Jau nebuvo galima neigti, kad vokiečių tauta pralaimėjo epinę kovą su anglu, su bolševizmu, su imperializmu ir tuo būdu pati, tiesiai pasakysiu, gražino tolesnę savo egzistenciją į primityviausią medžioklių ir rinkėjų stadiją. Todėl prarado bet kokią teisę turėti elektrines, tiltus, kelius. Ir durų rankenas. Tokį įsakymą daviau iš dalies ir dėl to, kad tos tautos išties neliktų, mat kartais išeidavau truputį pasivaikščioti priešais reicho kanceliariją ar aplink ją ir būtinai pamatydavau, jog amerikiečiai bei anglai su savo skraidančiomis tvirtovėmis jau buvo už mus atlikę didumą darbo. Aš, žinoma, smulkiai netikrinau, kaip vykdomas tas mano įsakymas. Ir galima suprasti kodėl, – turėjau per akis darbo gniuždydamas amerikietį vakaruose, gindamasis nuo ruso rytuose, tobulindamas pasaulio sostinės Germanijos planą ir taip toliau, o su durų rankenomis vokiečių vermachtas, manding, turėjo susidoroti pats. Mat tos tautos turėjo išvis nebelikti.

Vis dėlto ji, kaip dabar matau, išliko.

Ir man tai truputį nesuprantama.

Kita vertus: aš irgi išlikau – šitai man taip pat ne ką labiau suprantama.

Prisimenu, kai pabudau, turėjo būti ankstyva popietė. Atmerkiau akis ir virš savęs išvydau dangų. Jis buvo mėlynas, truputį apsiniaukęs, oras šiltas – tuojau supratau, kad per šiltas balandžiui. Beveik galėjai pasakyti, kad karštas. Buvo palyginti tylu, virš savęs nemačiau nė vieno priešo lėktuvo, negirdėjau patrankų griausmo, bombų sprogimų šalimais, oro pavojaus sirenų. Dar pastebėjau: nėra reicho kanceliarijos, fiurerio slėptuvės. Pakėlęs galvą pamačiau, kad guliu ant žemės tuščiame sklype tarp namų sienų, sumūrytų iš plytų ir vietomis išterliotų nevalų piešiniiais, kaipmat supykau ir spontaniškai nusprendžiau išsikviesti Denicą. Iš pradžių pusiausnūda pamaniau, kad Denicas irgi guli kur nors čia pat, paskui nugalėjo savidrausmė, logika, greitai įvertinau ir padėties išskirtinumą. Paprastai aš nestovyklauju po atviru dangumi.

Iš pradžių pasvarsčiau: ką veikiau išvakarėse? Kad išgėriau per daug alkoholio, nereikėjo nė spėlioti, nes išvis negeriu. Paskui prisiminiau, kaip sėdėjau su Eva ant sofos, ant jos patalo. Taip pat prisiminiau, kad aš arba mes ten sėdėjome gan nerūpestingai, kiek žinau, buvau nusprendęs pagaliau truputį atidėti į šalį valstybės reikalus, neturėjome tam vakarui jokių tolesnių planų; aišku, negalėjo būti

nė kalbos, kad eitume į restoraną, kiną ar panašiai, mat pramogų pasiūla reicho sostinėje, iš dalies ir mano įsaky-
mu, tuo metu buvo menkoka. Negalėjau tvirtai pasakyti,
ar artimiausiomis dienomis į miestą neateis Stalinas, tuo
karo tarpsniu tai buvo visiškai įmanoma. Galėjau tik už-
tikrinti, kad jis čia veltui būtų ieškojęs kino teatro, kaip ir
savajam Stalingrade. Manau, kad paskui mes truputį pa-
plepėjome, Eva ir aš, parodyčiau jai savo pistoletą, tolesnių
smulkmenų nebeprisiminiau. Dar ir dėl to, kad skaudėjo
galvą. Taigi išvakarių prisiminimai man nieko nedavė.

Tad nusprendžiau imtis veiksmų ir geriau susipažinti
su padėtimi. Per savo gyvenimą buvau išmokęs stebėti,
analizuoti, pastebėti pačias menkiausias smulkmenas,
kurių tūlas mokytas žmogus dažnai nevertina ar net jas
ignoruoja. O aš dėl ilgametės geležinės drausmės ramia
sąžine galiu apie save pasakyti, kad krizės metu būnu
šaltakraujiškesnis ir apdairesnis, kad visos mano juslės
paaštrėja. Tada veikiu tiksliai, ramiai kaip mašina. Me-
todiškai įvertinu visą turimą informaciją. Taigi guliu ant
žemės. Dairausi aplink. Šalia manęs visokios šiukšlės, veši
piktžolės, siūbuoja jų stiebai, auga vienas kitas krūmas,
yra ir saulučių, pienių. Girdžiu balsus, jie aidi netoliese,
kažkas šaukia, nuolatos trinksi; aš krypteliu galvą tų gar-
sų pusėn – juos kelia keli vaikigaliai, žaidžiantys futbo-
lą. Jau nebe pimpfai*, folksšturmui dar per jauni, matyt,
priklauso hitlerjugendui, o dabar jiems tikriausiai laisva-
laikis, priešas, matyt, daro šiokią tokią pertrauką. Medžio
lajoje kruta paukštis – čirškauja, gieda. Kitam tai tik geros
nuotaikos ženklas, bet esant tokiai neaiškiai padėčiai, kai
svarbi bet kokia, net pati menkiausia informacija, gamtos

---

* Jauniausia hitlerjugendo grandis (čia ir toliau vertėjo pastabos).

ir kasdienės kovos už išlikimą žinovas gali daryti išvadą, kad aplinkui nėra plėšrūnų. Prie pat mano galvos bala, ji, rodos, džiūsta, tad lyta, matyt, senokai, o vėliau nė kiek. Palei balos kraštą guli mano uniforminė kepurė. Taip dirba mano išlavintas protas – taip jis dirbo tuo neaiškiu metu.

Atsisėdau. Man tai pavyko be jokio vargo, judinau kojas, rankas, pirštus, rodos, nebuvau sužeistas, fizinė būklė džiugino, matyt, buvau visiškai sveikas, jei neimsim domėn galvos skausmų, netgi rankos buvo beveik nustojusios drebėti. Apžiūrėjau save, palenkęs žemyn galvą. Vilkėjau karišką uniformą. Ji buvo sutepta, bet tik truputį, vadinasi, nebuvau užverstas. Uniforma atrodė žemėta ir, kaip man pasidingojo, apiberta kažkokio kepinio, gal pyrago trupiniais. Medžiaga smarkiai atsidavė degalais, veikiausiai benzinu, matyt, dėl to, kad Eva bandė ją valyti, žinia, negailėdama valiklio. Galėjai pamanyti, kad išpylė ant manęs visą kanistrą benzino. Jos pačios nemačiau, kažkur buvo prašapęs ir visas mano štabas. Ėmiau purtyti nuo savo munduro, nuo jo rankovių pačius didžiausius purvus ir tuo metu išgirdau:

– Ei, seniau, žiūrėk!

– Ei, kas tenais per kretena?

Matyt, atrodžiau nepavydėtinais, ir tie trys hitlerjugendo vaikai šitai taikliai įvertino. Liovėsi žaidę, pagarbiai prisitartino, – suprantama, juk jaunam, dar ne visai subrendusiam vyrui tikrai nekasdienis įvykis tuščiame nedirbamos žemės plote, tarp pienių ir saulučių, paprastai naudojama me sporto ir bendrojo fizinio pasirengimo tikslams, staiga akis į akį sutikti patį Vokietijos reichsfiurerį, – vis dėlto tie keli vyrukai tuoj prilėkė kaip kurtai, pasiruošę padėti. Jau nimas yra mūsų ateitis!

Jie per tam tikrą atstumą apstojo mane, ėmė apžiūrinėti, paskui didžiausias jų, matyt, kameradšaftsiureris, kreipėsi:

– Visks gera, meister?

Kad ir kaip nerimavau dėl savo padėties, vis dėlto atkreipiau dėmesį, kad jis nė nemėgino pasisveikinti vokiškai. Tokį familiarų kreipinį ir tai, kad vietoj fiurerio buvau pavadintas meistru, žinia, galima pateisinti sutrikimu, esant menčiau gluminančiai padėčiai iš to, ko gero, būtum galėjęs pasijuokti, juk dažnai ir per pačias baisiausias plieno audras apkasuose atsitinka keisčiausių pokštų, ir vis dėlto kareivis net pačiomis netikėčiausiomis aplinkybėmis turi rodyti tam tikrus automatizmus, čia ir glūdi muštro esmė – jeigu automatizmų nebus, visa armija bus neverta nė skatiko. Aš atsitokėjau, man tai buvo nelengva, matyt, buvau nemažai pragulėjęs. Vis tiek pasitaisiau švarką, bent kiek apsivaliau kelnių klešnes, keliskart plekštelėdamas per jas delnu. Tada atsikrenkščiau ir paklausiau kameradšaftsiurerį:

– Kur Bormanas?

– A kas ans toks?

Tai buvo nesuprantama.

– Bormanas! Martinas!

– Ei, tokia nepažįst?

– Negirdėts.

– A kaip ans atrod?

– Kaip reichsleiteris, po perkūnais!

Kažkas čia buvo visiškai ne taip. Aš, matyt, tebebuvau Berlyne, bet aiškiai atkirstas nuo viso savo valstybės valdymo aparato. Reikėjo skubiai grįžti į fiurerio bunkerį; kiek supratau, galėjau nesitikėti, kad čia esantis jaunimėlis man rimtai padėtų. Iš pradžių turėjau rasti kelią. Ta uždarą erdvę, kurioje atsibudau, galėjo būti bet kurioje miesto

vietoje. Tereikėjo išeiti į gatvę – matyt, kai ilgai nešaudoma, ten bus užtekinai praeivių, tarnautojų, vežikų, jie man parodys, kur eiti.

Tie hitlerjungendo vyrukai veikiausiai nemanė, kad man labai reikia pagalbos, nes, rodos, vėl baudėsi toliau žaisti futbolą, šiaip ar taip, didžiausias jų nusigrėžė, tada galėjau perskaityti jo vardą, motinos išsiuvinėtą tiesiai ant ryškiaspalvių marškinėlių.

– Hitlerjungendietei Ronaldai! Kaip išeiti į gatvę?

Reakcija į mano klausimą, reikia pripažinti, deja, buvo menka, būrys, galima sakyti, praleido jį pro ausis, tik vienas mažesnis vyrukas eidamas plačiai mostelėjo ranka į sklypo kampą; geriau išsižiūrėjęs išties pastebėjau kažką panašaus į perėjimą. Ir įsidėjau galvon mintį atleisti Rustą arba pašalinti Rustą, juk tas žmogus švietime dirba nuo 1933 metų, o kaip tik ten negalima taikstyti su tokiu baisiu aplaidumu. Kaip jaunas kareivis ras pergalingą kelią į Maskvą, į bolševizmo širdį, jeigu net nepažįsta savo vado!

Pasilenkiau, pakėliau savo kepurę ir, dėdamasis ją, tvirtu žingsniu patraukiau nurodyta kryptimi. Pasukau už kampo, tada siauru perėjimu tarp aukštų sienų nusitaikiau į jo gale šviečiančią gatvę. Pro mane palei sieną šmurkštelėjo baikšti katė, ji buvo raina ir apšepusi, tada žengiau dar keturis penkis žingsnius ir išėjau į gatvę.

Tenai mane užgriuvo tokia šviesos ir spalvų banga, kad netekau žado.

Prisiminiau, kad paskutinįsyk miestas man pasirodė labai dulkinas arba pilkas kaip lauko uniforma, pilnas griuvėsių kalnų ir duobių. O dabar nieko panašaus priešais save nemačiau. Griuvėsiai buvo dingę arba bent jau rūpestingai pašalinti, gatvės sutvarkytos. Vietoj jų šalikelėse stovėjo daugybė įvairiaspalvių mašinų, matyt, automo-

bilių, pažiūrėti nedidelių, bet itin pažangiai atrodančių – be abejo, pagamintų daugiausia Meseršmito gamyklose. Namai buvo tvarkingai nudažyti skirtingomis spalvomis, šios man priminė vaikystės saldainius. Prisipažinsiu, truputį ėmė suktis galva. Žvilgsnis ieškojo pažįstamų dalykų, galiausiai pamačiau palaikį suolą, stovintį kitapus gatvės žaliame ruože, žengiau kelis žingsnius – ir nesigėdydamas prisipažįstu, kad tuo metu galėjau atrodyti ne per tvirčiausiai. Išgirdau skambutį, padangų cyptelėjimą, ir kažkas ant manęs užriko:

– Kas tau, seniau, yr! Gal tu žabals?

– Pra... prašau man atleisti... – išgirdau, išgąstingai ir sykiu su palengvėjimu sakant save. Šalia manęs stovėjo dviratininkas, jo išvaizda man atrodė ganėtinai iškalbinga, bent jau dviem bruožais. Supratau, kad mes vis dar kariaujame: saugodamas galvą jis buvo užsidėjęs smarkiai nukentėjusį per ankstesnius puolimus, tiesą sakant, visiškai sušaudytą šalną.

– Ko išvis čia slankioj?

– Aš – prašau man atleisti – norėjau atsisėsti.

– Tau greičiau reik atsigult. Ir ilgam!

Sprukau nuo jo ant parko suolo; matyt, parkrisdamas ant jo buvau kiek pablyškęs. Ir šis jaunas vyras, rodos, manęs nepažino. Ir vėl nesulaukiau prideramo vokiško pasisveikinimo, vyro reakcija buvo tokia, lyg būtų atsitrenkęs į paprasčiausią praeivį. Ir to šalaputrio elgesio, rodės, niekas nesmerkė! Pro mane kraipydamas galvą praėjo pagyvenęs ponas, masyvi dama su futuristiniu vaikišku vežimėliu – tai buvo dar vienas pažįstamas dalykas, bet ir jis nemaž nepadėjo pataisyti beviltiškos mano padėties. Atsistojau, priėjau prie jos išsitiesęs, stengdamasis atrodyti tvirtas ir nesutrikęs.

– Atleiskite, galbūt mano klausimas jus nustebins, bet man reikia skubiai trumpiausiu keliu nueiti į reicho kanceliariją.

– Jūs Štefano Rabo žmogus?

– Prašom?

– Ar Kerkelingas? Iš Haraldo Šmito trupės?

Matyt, buvau susinervinęs, nes neištvėriau ir čiupau jai už rankos.

– Suimkit save į naga, ponია! Kaip tautos atstovė privalot man padėti! Mes kariaujam! Manot, kad rusas pasižiūrės į jūsų vaiką ir pasakys: „Oho, kokia daili vokiečių, dėl to vaiko sutramdysiu savo žemuosius instinktus“? Šiomis dienomis, šiomis valandomis sprendžiamas vokiečių tautos, kraujo grynumo, žmonijos išlikimo klausimas, gal norit civilizacijos pabaigoje stoti prieš istorijos teismą už tai, kad per savo neįtikimą ribotumą nenorėjote parodyt Vokietijos reicho fiureriui kelio į jo kanceliariją?

Beveik nenustebau, kad į savo žodžius nesulaukiau jokios reakcijos. Ta idiotė ištraukė rankovę man iš saujos, pasižiūrėjo į mane apstulbusi ir atkišusi delną pasukaliojo kelis ratus tarp savo ir mano galvos, parodė aiškiai nepriitariamą gestą. Buvo aišku, kad čia vyksta kažkokie visiškai nekontroliuojami dalykai. Su manimi buvo elgiamasi visai ne kaip su kariuomenės vadu, su reicho fiureriu. Tie vaikigaliai su kamuoliu, pagyvenęs ponas, dviratininkas, moteris su vaikišku vežimėliu – jie taip elgėsi neatsitiktinai. Pirma mano mintis buvo pranešti saugumo organams, kad atkurtų tvarką. Vis dėlto susivaldžiau. Negana žinojau apie savo padėtį. Man reikėjo daugiau informacijos.

Vėlei metodiškai veikiantis mano protas atmušinėjo smūgius. Buvau Vokietijoje, Berlyne, nors jis man atrodė visiškai svetimas. Šią Vokietiją regėjau kitokią, nors kai

kuriais atžvilgiais ji panėšėjo į man pažįstamą reičą. Tebebuvo dviratininkų, automobilių, taigi, matyt, ir laikraščių. Apsidairiau. Po mano suolu išties kažkas gulėjo kažkas panašaus į laikraštį, žinoma, jis, tik truputį per išlaidžiai išspausdintas. Spalvotas, man visiškai nežinomas, vadinosi „Media Markt“ – nieku gyvu neprisiminiau, kad būčiau davęs leidimą tokį leisti, niekada nebūčiau leidęs. Jame spausdinama informacija buvo visiškai nesuprantama, man pašoko pyktis, kaip galima tokiais popieriaus stygiaus laikais šitaip švaistyti brangius tautos turto išteklius visiškai šlamštui. Funko lauks didelė pyla, kai vėl atsisiėsiu prie savo rašomojo stalo. O dabar man reikėjo patikimų žinių, tokių laikraščių kaip „Völkischer Beobachter“, „Stürmer“, pirmai pradžiai gal būčiau pasitenkinęs ir „Panzerbär“. Netoliese iš tiesų stovėjo kioskas, ir net iš nemenko atstumo buvo matyti, kad jo pasiūla stulbinanti. Galėjai pamanyti gyvenąs dideliausioje, tingiausioje taikoje! Ne kantriai atsistojau. Jau ir taip buvau praradęs per daug laiko, reikėjo skubiau atkurti tvarką. Kariuomenė laukė įsakymų, ko gero, manęs buvo pasigesta ir kitur. Greitai patraukiau prie kiosko.

Jau po pirmo atidesnio žvilgsnio priėjau prie įdomių išvadų. Ant išorinės sienos kabojo daug spalvotų laikraščių turkų kalba. Dabar čia, matyt, lankėsi daug turkų. Veikiausiai ilgokai išbuvau be sąmonės, ir per tą laiką į Berlyną jų atvyko gausybė. Tai pasirodė verta dėmesio. Žinia, turkas ištikimas vokiečių tautos pagalbininkas, nors visą laik labai stengėsi išlikti neutralus ir niekada nesileido įkalbamas kare palaikyti reicho pusę. Tačiau dabar, kol manęs nebuvo, kažkam, matyt, Denicui, pavyko jį įkalbėti, kad mus paremtų. Ir ta veikiau taiki nuotaika gatvėje leido manyti, kad turkų įsikišimas netgi nulėmė karo eigą. Aš nusistebė-

jau. Be abejo, visuomet gerbiau turką, bet tokių laimėjimų iš jo niekada nesitikėjau, kita vertus, dėl laiko stokos negalėjau atidžiai sekti jo šalies raidos. Kemalio Atatiurko reformos, matyt, davė šaliai tiesiog sensacingą postūmį. Rodos, įvyko stebuklas, į kurį visą laiką dėjo viltis Gebelsas. Mano širdis prisipildė karšto pasitikėjimo. Pasiteisino tai, kad aš, kad reichas niūriausią menamos tamsos valandą niekada nenustojė tikėti galutine pergale. Keturi penki spalvoti turkų laikraščiai aiškiai liudijo, jog esama naujos ašies Berlynas–Ankara. Dabar, kai taip netikėtai atlėgo didžiausias mano rūpestis dėl reicho gerovės, reikėjo išsiaiškinti, kiek laiko praradau taip keistai snūduriuodamas tame dirvoje tarp namų. Laikraščio „Völkischer Beobachter“ nemačiau, tikriausiai buvo išpirktas, todėl mečiau žvilgsnį į kitą, mano akiai kiek artimesnį laikraštį, vadinamąjį „Frankfurter Allgemeine Zeitung“. Šis irgi buvo man neįprastas, bet kai palyginau su kitais ten kabančiais, nudžiugino keliantis pasitikėjimą jo antraštės šriftas. Negaišau laiko skaitydamas žinias, man rūpėjo data.

Tenai buvo parašyta: 2011 m. rugpjūčio 30 d.

Apstulbęs, netikėdamas savo akimis žiūrėjau į tą skaičių. Nukreipiau žvilgsnį į kitą laikraštį, į „Berliner Zeitung“, jo pavadinimas buvo taip pat išspausdintas neprikaištingu vokišku šriftu, ir ėmiau ieškoti datos.

2011.

Ištraukiau laikraštį iš laikiklio, atverčiau, pasižiūrėjau į antrą, trečią puslapį.

2011.

Pastebėjau, kad tas skaičius ima beveik pašaipiai šokioti man akyse. Jis lėtai judėjo į kairę, paskui greičiau į dešinę, tada dar greičiau atgal, kaip plačiosioms masėms linguojant prie alaus. Bandžiau žvilgsniu jį pasekti, sugau-

ti, kol galiausiai laikraštis iškrito man iš rankų. Pajutau svyras į priekį, veltui bandžiau įsitverti į kitus lentynoje esančius laikraščius ir braukdamas ranka per juos visus susmukau ant žemės.

Pasidarė tamsu akyse.